

Konkurrenceevne

Industrieksporten peger på stærk dansk konkurrenceevne

Danmarks konkurrenceevne belyses ofte fra inputsiden ved at tage udgangspunkt i lønomkostninger korrigeret for produktivitet og bytteforhold. I denne analyse belyses den danske konkurrenceevne målt fra outputsiden ved at se på vores markedsandel for industrieksport i OECD og eksportpræstation til hele verden sammenlignet med andre nordeuropæiske økonomier. Analysen viser, at også når vi måler konkurrenceevnen fra outputsiden, er der intet, som tyder på, at vi har konkurrenceevneproblemer.

Af chefanalytiker **Frederik I. Pedersen** og stud.polit **Mette Rasmussen**

4. august 2015

Analysens hovedkonklusioner

- Danmarks markedsandel for industrieksport i *OECD* er forbedret knap 4 pct. i forhold til 2000. Set i lyset af, at der over samme periode er kommet flere "spillere på banen", som fylder stadig mere og klemmer vores eksportmuligheder i *OECD*, er udviklingen flot.
- I *OECD* har Danmark siden 2000 klaret sig helt på linje med Tyskland, og vi har klaret os markant bedre end Sverige og Finland, der blev langt hårdere ramt af krisen.
- Målt på industrieksporten *til hele verden*, kan Danmark ikke helt følge med eksportgiganten Tyskland, men vi cykler stadig fra både Sverige og Finland i *OECD*-kapløbet om at afsætte industrivarer i hele verden.
- Dansk og tysk industrieksport til hele verden har til gengæld klaret sig lige godt igennem krisen, mens svensk og finsk industrieksport endnu er under før-kriseniveau.
- Samlet tyder opgørelsen på, at hvis der er et punkt, hvor vi kan forbedre os, er det på eksporten til markeder uden for *OECD*.

Kontakt

Chefanalytiker
Frederik I. Pedersen
Tlf. 33 55 77 12
Mobil 28 42 42 72
fip@ae.dk

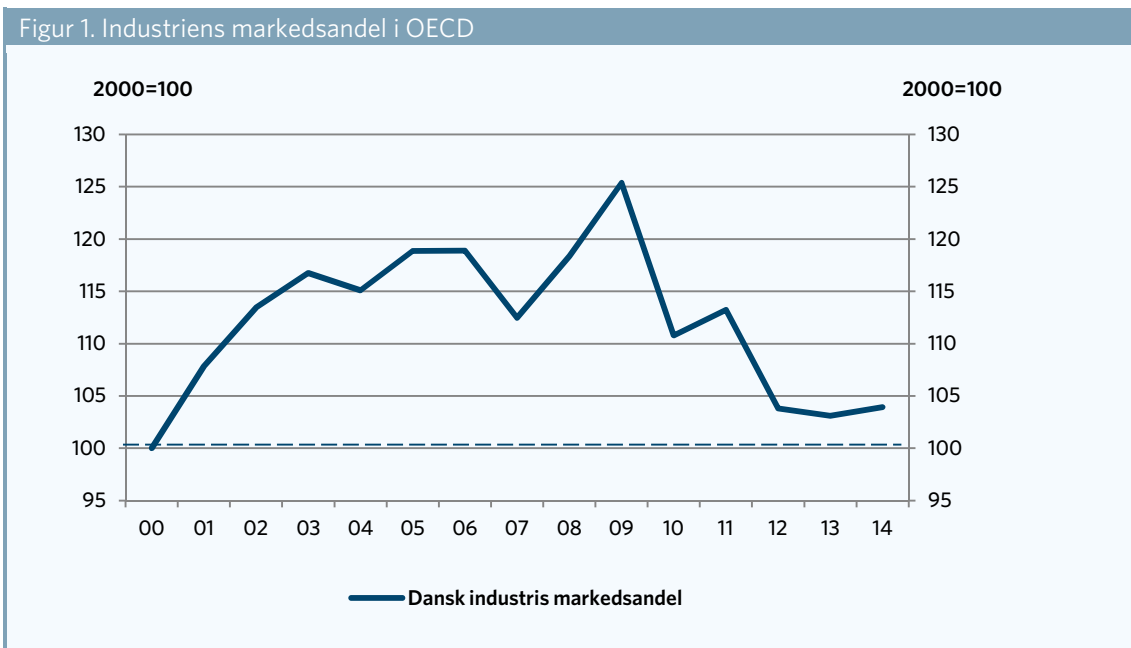
Kommunikationschef
Mikkel Harboe
Tlf. 33 55 77 28
Mobil 28 36 87 50
mh@ae.dk

Markedsandelen for industrieksporten til OECD

Konkurrenceevnen måles ofte fra inputsiden ved at tage udgangspunkt i den relative lønkvote i industrien, dvs. lønomkostninger korrigeret for produktivitet og bytteforhold. I den internationale konkurrence om at afsætte varer, er løn og priser imidlertid ikke alt, og det er derfor interessant også at belyse konkurrenceevnen målt fra outputsiden. Dette kan gøres ved at se markedsandelen for industrieksport i OECD og eksportpræstation til hele verden sammenlignet med andre nordeuropæiske økonomier.

Markedsandelen for dansk industrieksport, herefter kaldet markedsandelen, beregnes ved at sætte udviklingen i den danske industrieksport (SITC 5-9) i forhold til eksportmarkedsvæksten for industrivarer, dvs. vores aftagerlandes industriimport fra hele verden. Import af industrivarer er kun opgjøret for landene i OECD, og i relation til konkurrenceevne er det da også mest interessant at se, hvordan dansk industrieksport klarer sig på de traditionelle markeder, hvor de lande, vi handler mest med, indgår. Derfor er industriens markedsandel i OECD relevant at belyse. I boks 1 er beregningen nærmere beskrevet.

Ofte er fokus på markedsandelen i "faste priser", men hverken industrieksport eller -import opgøres i faste priser og må derfor først beregnes. Derimod kan eksport og import af industrivarer i *løbende priser* (fælles valuta) slås *direkte* op i de økonomiske statistikker, og markedsandelen i løbende priser kan derfor beregnes direkte. Set fra både et virksomheds- og velstandsperspektiv er da også den samlede *værdi* af eksporten, der er relevant. Markedsandelen i løbende priser må derfor anses som både et mere interessant og ikke mindst sikkert mål end markedsandelen i faste priser, selvom der også i løbende priser vil være en vis usikkerhed¹. Derfor fokuseres på markedsandelen for industrivarer (SITC5-9) i *løbende priser*, hvor den *importbaserede* eksportmarkedsandel benyttes, se appendiks 2. Denne er vist i figur 1.

Anm.: Se boks 1.
 Kilde: AE pba. OECD (ITCS, SITC rev. 3)

¹ Fx i forhold til præcis registrering af industrivarer og andre varer, landfordeling, hvilket land opgørelsen er foretaget i mv.

I konkurrenceevnedebatten herhjemme er der fokus på år 2000, og som figur 1 viser, er markedsandelen for dansk industrieksport til OECD forbedret med 3,9 pct. i forhold til 2000. Danmark vandt markedsandele op igennem nullerne og især frem til 2009, hvor markedsandelen var forbedret godt 25 pct. i forhold til 2000. Siden krisen er vores markedsandel blevet forværret, men forværringen synes nu at være bragt til ende, og vores markedsandel blev ind i 2014 svagt forbedret med 0,8 pct..

Udviklingen i markedsandelen for industrieksporten til OECD synes paradoksalt, når man sammenligner med udviklingen i lønkonkurrenceevnen i industrien. Både markedsandelen og den relative lønkvote benyttes til at belyse konkurrenceevnen (målt fra hhv. output- og inputsiden), men alligevel bevæger de sig nærmest spejlvendt af hinanden. Det tyder på, at den faktiske eksportpriselasticitet ikke er særlig høj, og at priserne *ikke* er altafgørende for vores eksport-performance.

Boks 1. Beregning af industriens markedsandel i OECD

I analyser af markedsandele fokuseres typisk på industrieksporten, fordi industrieksporten er genstand for konkurrenceevnediskussionen. Industrieksporten og -importen er defineret som summen over SITC-varegrupperne 5-9, dvs. kemikalier og kemiske produkter, forarbejdede varer mv., maskiner, transportmidler, færdigvarer og andre varer. Således indgår næringsmidler, drikkevarer, tobak mv., ikke-spiselige råstoffer og mineral, brændsels- og smørestoffer o.l. altså ikke i analysen.

Eksportmarkedsandelen beregnes ved at sætte udviklingen i den danske industrieksport i forhold til eksportmarkedsvæksten for industrivarer, dvs. vores aftagerlandes industriimport fra hele verden. I beregningen af Danmarks aftagerlandes industriimport inddrages 24 OECD-lande, som alle indgår i Nationalbankens Effektive kronekursindeks. Således medtages kun lande, som har reel betydning for den danske udenrigshandel med industrivarer. Det bør bemærkes, at der ikke foretages en vægtning af de enkelte eksportmarkeder, og vi kigger derfor på en mere ren opgørelse. De 24 lande, der inddrages i beregningen, kan opdeles i 5 regioner:

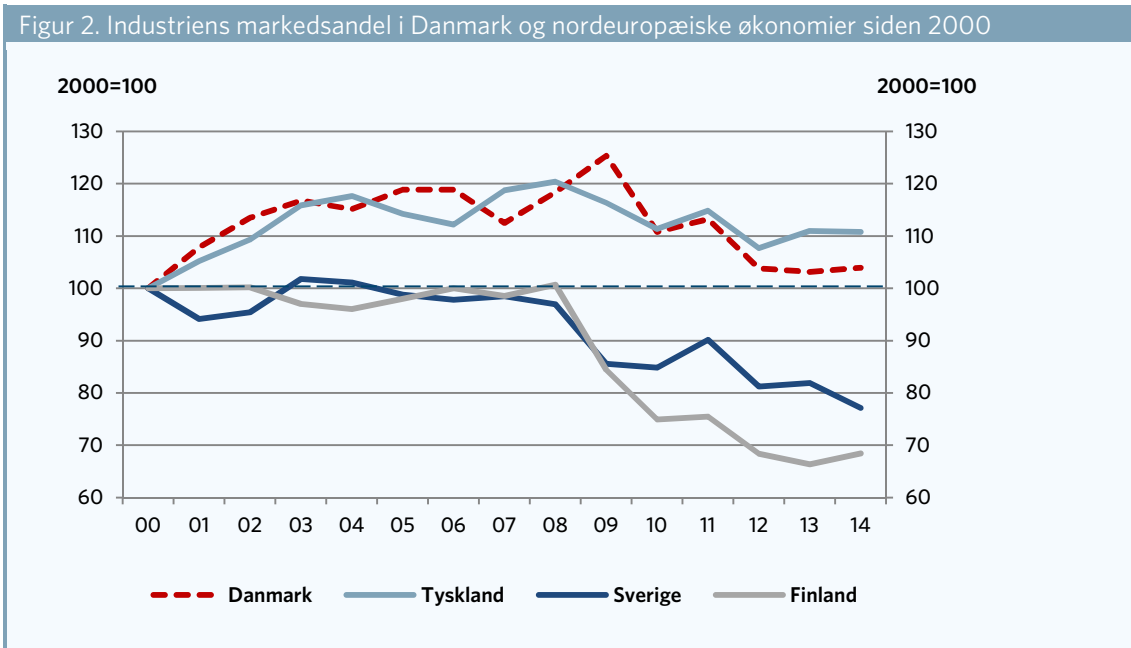
Danmark (DNK)	Nord- og Centraleuropa (11)	Polen (PLN)	Nordamerika (2)
	Østrig (AUT)	Tjekkiet (CZK)	Canada (CAN)
Norden (4)	Schweiz (CHE)	Ungarn (HUF)	USA (USA)
Sverige (SWE)	Tyskland (DEU)		
Finland (FIN)	Frankrig (FRA)	Sydeuropa (4)	Andre (3)
Island (ISL)	Storbritannien (GBR)	Grækenland (GRC)	Australien (AUS)
Norge (NOR)	Irland (IRL)	Italien (ITA)	Japan (JPN)
	Holland (NLD)	Portugal (PRT)	New Zealand (NZL)
	Belgien (BEF)	Spanien (ESP)	

Som datakilde anvendes OECD's "International Trade by Commodity Statistics" (ITCS, SITC revision 3), der indeholder meget detaljerede informationer om varehandlen i OECD og mellem OECD og resten af verden. ITCS stemmer nogenlunde overens med Danmarks Statistiks Udenrigshandelsstatistik (mindre forskelle kan skyldes, at DST anvender SITC revision 4), og ITCS har den fordel, at alle beregninger på tværs af lande kan laves på samme kilde. For nogle lande er der "huller" i datamaterialet, og hvor det er muligt, er der foretaget en lineær interpolation for at kunne inkludere landet i beregningen af markedsandelen. I de tilfælde, hvor der mangler data for et land i de sidste/første år, er data for det manglende år antaget lig seneste dataår.

Når industriens eksportmarkedsandel for Tyskland, Sverige og Finland beregnes, inddrages de samme 24 OECD-lande som i beregningen af dansk industris eksportmarkedsandel. På samme måde som ved udregningen af den danske markedsandel indgår det betragtede lands egen import af industrivarer fra hele verden *ikke* i nævneren til beregning af landets markedsandel. Eksempelvis indgår Tysklands egen import af industrivarer fra hele verden ikke i beregningen af Tysklands markedsandel til de angivne OECD-lande.

Markedsandele for de nordeuropæiske økonomier

Om en faldende markedsandel er et skidt tegn i sig selv, er ikke givet. Det kan fx være et resultat af, at der er kommet flere spillere på banen, hvilket mindsker pladsen på eksportmarkedet og klemmer vores eksport. For at kunne vurdere udviklingen i den danske markedsandel, må den derfor holdes op imod udviklingen i markedsandelen i andre nordeuropæiske økonomier. Dette er gjort i figur 2, som viser udviklingen i Danmark, Tyskland, Sverige og Finlands markedsandel siden 2000.

Anm.: Se boks 1.
 Kilde: AE pba. OECD (ITCS, SITC rev. 3)

Det fremgår af figur 2, at Danmark siden 2000 har klaret sig helt *på linje* med Tyskland i OECD. Både den danske og tyske markedsandel er *forbedret* i forhold til 2000, og bortset fra enkelte års divergens, har markedsandelene udviklet sig nogenlunde ens. Når den tyske markedsandel i 2014 er forbedret med 10,8 pct., mens den danske kun er forbedret med 3,9 pct., skyldes det især, at den danske markedsandel i 2013 blev svagt forværret, mens den tyske blev forbedret. Ind i 2014 er udviklingen vendt; her er det den danske markedsandel, der forbedres, mens den tyske svagt forværres.

Udviklingen i den svenske og finske markedsandel er markant anderledes end udviklingen i den danske og tyske. Både den svenske og finske markedsandel er i 2014 betydeligt *forværret* i forhold til 2000, hhv. 23 og 31,5 pct.. Det fremgår, at både den svenske og finske markedsandel har været markant hårdere ramt af krisen end tilfældet er for den danske og tyske markedsandel.

Der er altså intet, der tyder på, at Danmark skulle have konkurrenceevneproblemer i forhold til vores nabolande.

Konjunktur og priser påvirker markedsandelen

Udviklingen i markedsandelene påvirkes af flere forhold, herunder bl.a. de eksporterede varers sammensætning og konjunkturfølsomhed samt prisudviklingen for den type varer, som landet eksporterer.

Konjunkturfølsomheden af eksporten vil have betydning for *eksportmængden*, der kan afsættes i modtagerlandene. Hvis et land i høj grad specialiserer sig i *mindre* konjunkturfølsomme varer, fx medicin, vil dette land alt andet lige opleve en mindre nedgang i eksporten i forbindelse med en krise sammenlignet med lande, som specialiserer sig i meget konjunkturfølsomme varer, fx biler og elektronik til husholdningerne. Der kan også være strukturelle forhold som fx demografi der påvirker et lands eksportmuligheder.

I og med at markedsandelen er opgjort i løbende priser, vil den ikke kun blive påvirket af eksportvarernes konjunkturfølsomhed, men også af *prisudviklingen* for den type af industrivarer, som landet eksporterer. Hvis priserne på den type varer, som et land eksporterer, er faldet mere end det generelle prisniveau for aftagerlandenes import, vil markedsandelen i løbende priser falde. Eksempelvis har Finland været specialiseret inden for elektronik, hvor priserne er faldet mere end det generelle prisniveau, hvilket alene kan have bidraget til at trække markedsandelen i løbende priser ned her.

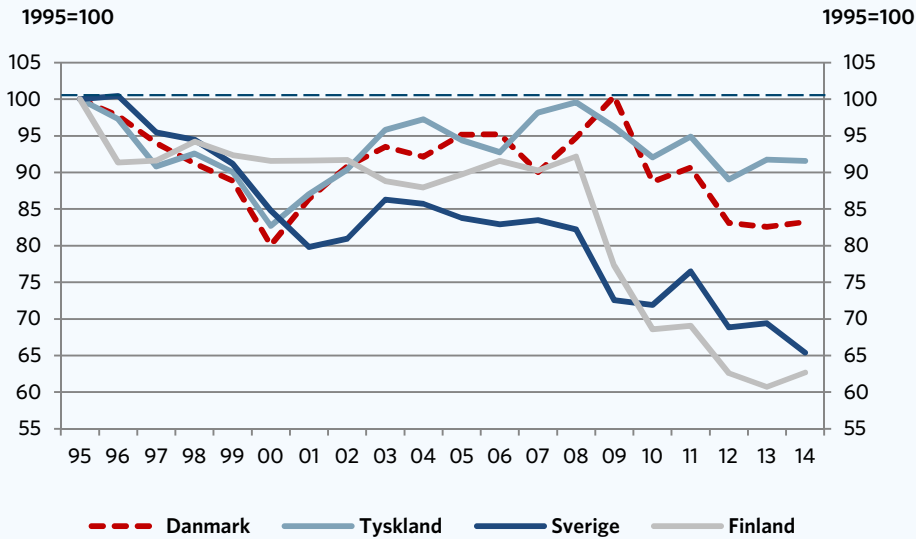
Kombinationen af pris- og mængdeeffekten, vil et langt stykke af vejen kunne forklare den forskellige udvikling i de fire nordeuropæiske markedsandelenes udvikling siden 2000.

I boks 2 er markedsandelene ført tilbage til 1995 for at få et længere tidsperspektiv i konkurrenceevne-debatten. Her fremgår det, at de nordeuropæiske markedsandele udviklede sig nogenlunde ens fra 1995-2000, men at der siden har været større forskelle.

Boks 2. De nordeuropæiske markedsandele siden 1995

I konkurrenceevnedebatten er fokus oftest på udviklingen siden 2000, hvilket eksempelvis var tilfældet i ØIM's seneste Økonomiske Redegørelse (maj 2015). Det er imidlertid også muligt at føre markedsandelene tilbage til 1995 og dermed se på udviklingen i konkurrenceevnen belyst fra outputsiden siden 1995. Dette er gjort i figur A, hvor udviklingen i både den danske, tyske, svenske og finske markedsandel er ført tilbage til 1995.

Figur A: Markedsandelen for industrieksport til OECD siden 1995

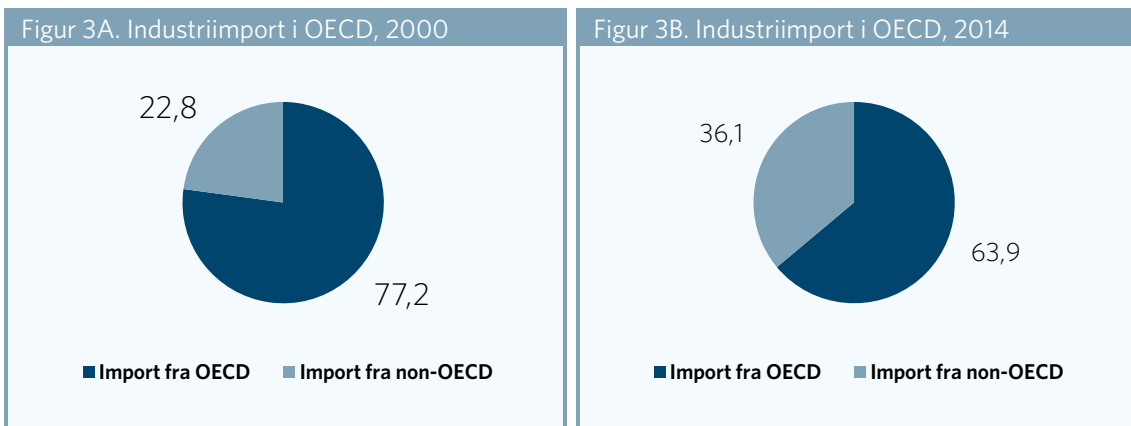
Anm.: Se boks 1.
 Kilde: AE pba. OECD (ITCS, SITC rev. 3)

Figur A viser to interessante forhold omkring vores markedsandele. Dels viser figuren, at dansk industri tabte markedsandele fra 1995 til 2000, og at vores markedsandel i dag ligger *under* 1995 niveau. Dels viser figuren, at denne udvikling *ikke* var et specielt dansk fænomen. Også Tyskland og Sverige oplevede faldende markedsandele fra 1995-2000 og har i dag markedsandele *under* 1995-niveauet. Tabet af markedsandele fra 1995-2000 ramte således også en eksportgigant som Tyskland, og Danmark er altså ikke alene om forværringen.

Af figuren fremgår det endvidere, at den finske markedsandel ikke forværredes i samme omfang som den tyske, svenske og danske markedsandel fra 1995-2000. Den finske markedsandel blev forværret fra 1995-1996 men har derefter haft en nogenlunde en flad udvikling helt frem mod krisen i 2008, hvorefter den er blevet markant forværret.

Flere spillere på banen

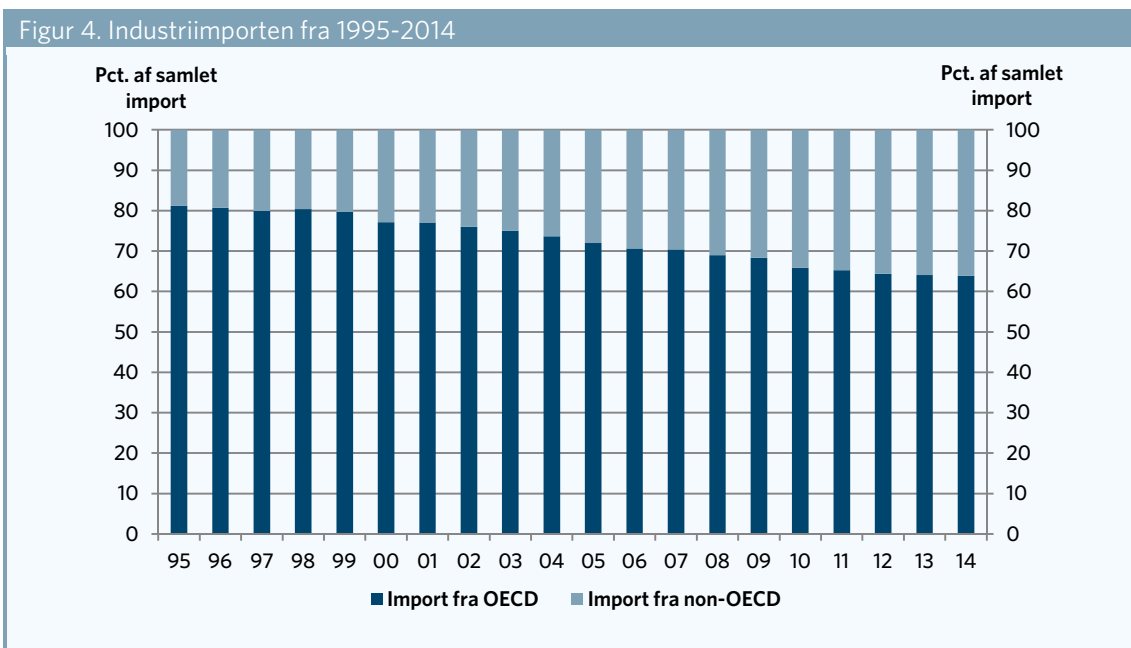
Udviklingen i vores og de andre nordeuropæiske markedsandele bør ses i lyset af, at der de seneste år er kommet flere "spillere på banen" som følge af, at de østeuropæiske og asiatiske økonomier fylder stadigt mere i verdenshandlen. Det fremgår bl.a. ved at splitte OECD-landenes samlede import af industrivarer op i import fra OECD-landene og import fra ikke-OECD. Af figur 3A og 3B fremgår det, at importen fra ikke-OECD lande er steget markant fra 2000 til 2014. Hvor knap 23 pct. af OECD's samlede industriimport kom fra ikke-OECD lande i 2000, kommer nu godt 36 pct. af industriimporten fra ikke-OECD lande i 2014. Således fylder de "nye spillere" stadigt mere på vores samhandelsmarkeder.

Kilde: AE pba. OECD (ITCS, SITC rev. 3)

Kilde: AE pba. OECD (ITCS, SITC rev. 3)

Det fremgår af figur 4, at andelen af den samlede import fra ikke-OECD stort set ikke ændrede sig fra 1995-2000. Til gengæld har andelen af ikke-OECD import været stigende siden 2000. Således er det især siden 2000, at de "nye spillere" er begyndt at fylde stadigt mere.

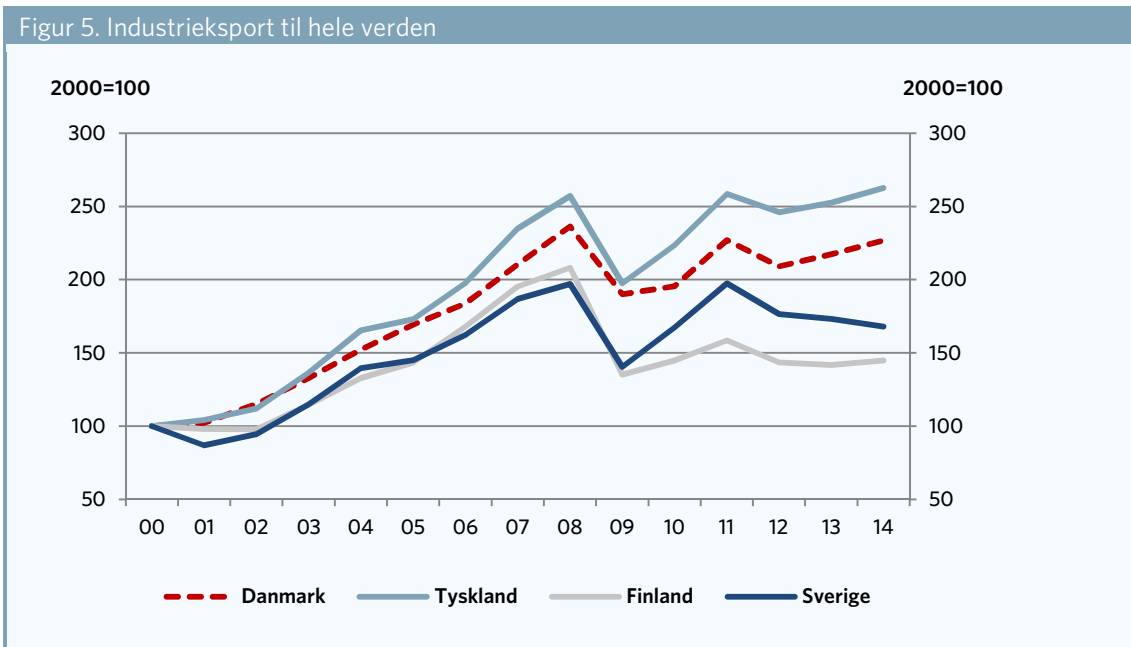
Kilde: AE pba. OECD (ITCS, SITC rev. 3)

Når der kommer flere spillere på banen, vil der være flere til at afsætte varer på de markeder, hvor Danmark normalt afsætter sine varer. Dette kan medvirke til at "klemme" dansk eksport og således presse vores markedsandel. Set i lyset af hvor meget mere de nye spillere fylder på markederne, synes udviklingen i dansk industris markedsandel derfor flot. Til trods for at de nye spillere har øget deres andel af den samlede import godt 13 pct.point fra 2000-2014, er dansk industris markedsandel forbedret knap 4 pct. i samme periode, jf. figur 1.

Flere spillere på banen kan potentielt også have en positiv "efterspørgsels-effekt" på eksporten mere bredt. Det skyldes, at de fremadstormende økonomier også vil importere varer. Her må det forventes, at sammensætningen af de varer, som disse økonomier efterspørger, vil ændre sig i takt med at velstands-niveaet løftes. Til en start vil de fremadstormende økonomier formentlig mest importere råstoffer og lignende, som Danmark ikke eksporterer meget af, og effekten på den danske eksportmængde vil derfor ikke være så stor. Men som velstands-niveaet stiger i vækstøkonomierne, og efterspørgslen efter den type af varer, som Danmark især eksporterer, stiger, kan effekten på vores eksport blive større.

Industriens eksportpræstation i verden

For at se på vores evne til at afsætte industrivarer i hele verden, er markedsandelen for industrivarer til OECD ikke tilstrækkelig. Desværre findes der ikke statistik til at kunne beregne en markedsandel for industrieksporten *til hele verden*. Alternativt kan man se på den rene industrieksport til hele verden relativt til andre sammenlignelige lande. Dette er vist for Danmark, Tyskland, Sverige og Finland i figur 5.

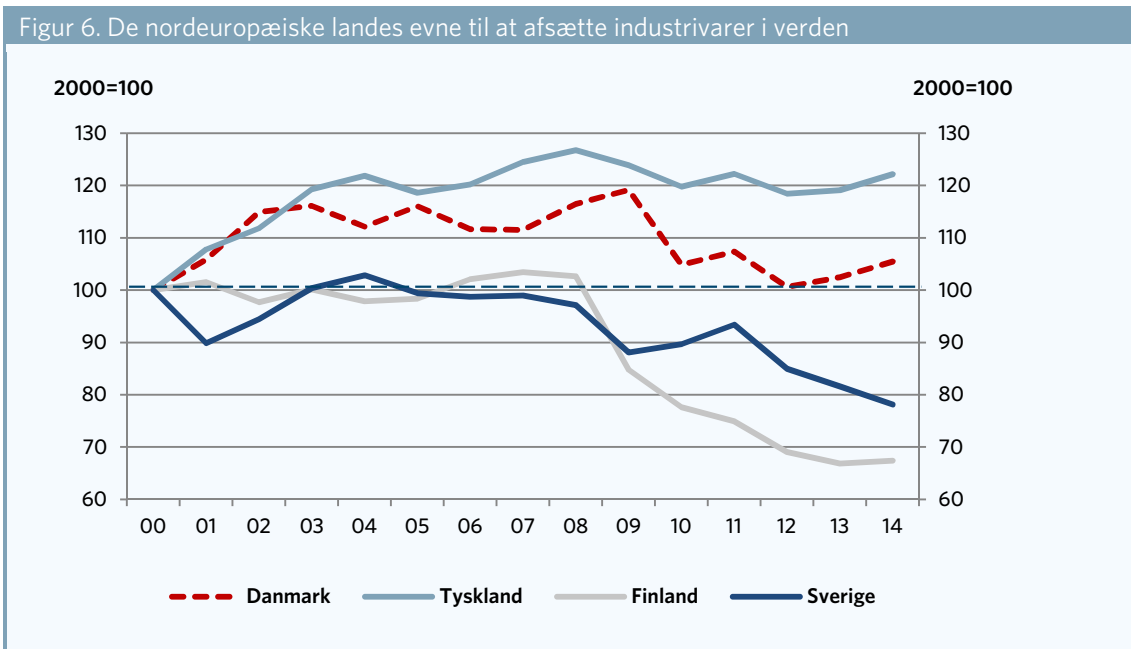
Kilde: AE pba. OECD (ITCS, SITC rev. 3)

Figur 5 viser, at billedet ikke ændres markant, når man går fra markedsandelene for industrieksporten i OECD til at se på den relative *industrieksport til hele verden*. Det fremgår, at Danmark ikke helt kan følge med Tyskland, men at vi stadig klarer os mærkbart bedre end Sverige og Finland.

Fokuseres på udviklingen i industrieksporten til hele verden siden 2008, fremgår det, at dansk og tysk industrieksport til hele verden stort set har klaret sig lige godt gennem krisen. Finland og Sverige har imidlertid ikke klaret sig nær så godt igennem krisen og begge lande ligger under før-kriseniveau.

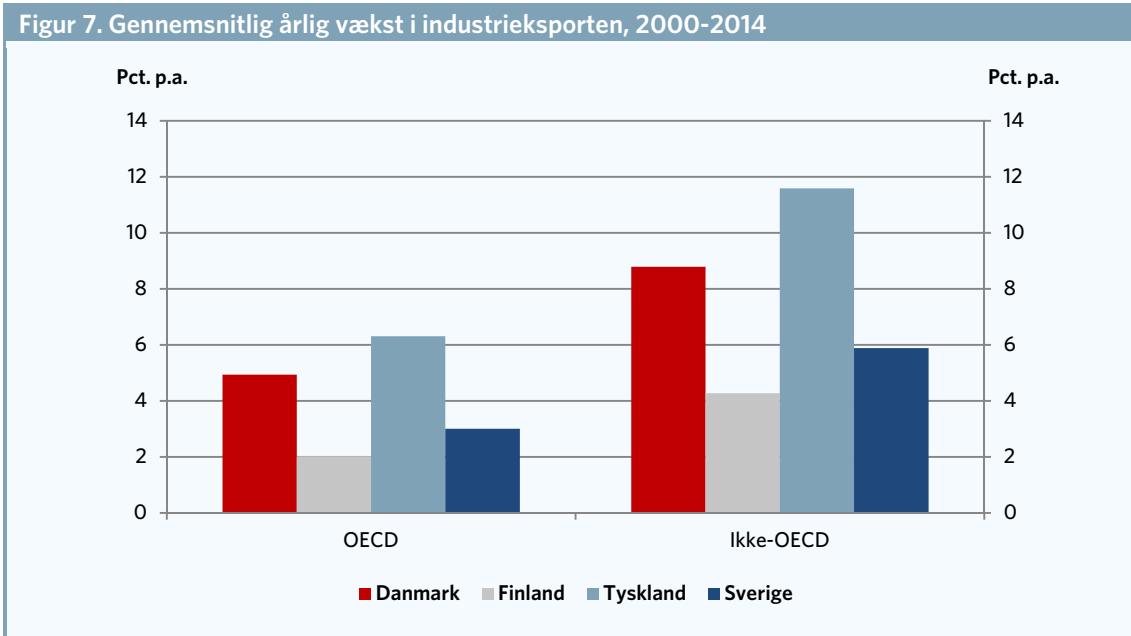
En anden måde at belyse den relative eksportpræstation til hele verden er at sætte dansk industrieksport til hele verden i forhold til OECD's samlede industrieksport til hele verden. Denne kvote vil afspejle dansk industris evne til at afsætte industrivarer i verden relativt til de øvrige OECD-landes evne.

En stigende kvote dækker over, at et land står for en større andel af OECD's samlede industrieksport til verden, og at landet således har *forbedret* sin evne til at afsætte industrivarer i verden relativt til de øvrige OECD-lande. Omvendt betyder en faldende kvote, at en større andel af den samlede industrieksport til verden dækkes af andre OECD-lande, og landets evne til at afsætte industrivarer i verden er således *forringet*. I figur 6 er kvoten beregnet for de nordeuropæiske økonomier.

Figur 6 viser (ligesom figur 5), at Danmark ikke helt kan følge med Tyskland, når det kommer til at afsætte industrivarer i verden sammenlignet med hele OECD. Men figuren viser også, at vi i OECD-kapløbet om at afsætte industrivarer i hele verden har klaret os markant bedre end Sverige og Finland.

Når den danske industrieksport til verden ikke har klaret sig lige så godt som den tyske, men den danske markedsandel for industrieksporten til OECD har klaret sig nogenlunde lige så godt som den tyske, må Tyskland klare sig relativt bedre på markederne uden for OECD. Dette fremgår netop af figur 7, som viser den gennemsnitlige årlige vækst i industrieksporten til hhv. OECD og ikke-OECD. Figuren viser, at Danmark på markederne *uden for* OECD ikke helt vækstmæssigt kan følge med Tyskland.

Kilde: AE pba. OECD (ITCS, SITC rev. 3)

Når Tyskland klarer sig relativt bedre på markederne uden for OECD, skyldes det formentlig, at der i Tyskland er relativt flere af de helt store virksomheder, der har de "muskler", der kræves for at begå sig på de vanskelige vækstmarkeder. Endvidere kan det skyldes, at Tyskland i højere grad eksporterer den type varer, som efterspørges i de fremadstormende vækstøkonomier på markederne uden for OECD.

Det er ingen skam, at vi på verdensplan i forhold til 2000 ikke har kunnet følge med en eksportgigant som Tyskland. Gennem krisen har vi klaret os stort set lige så godt som tyskerne og i OECD, hvor nye spillere er med til at "klemme" eksporten, har vores markedsandel udviklet sig på linje med den tyske. Således er der heller ikke på baggrund af vores markedsandel grund til at tro, at dansk industri har konkurrenceevneproblemer. Dog er der på eksporten til markeder *uden for* OECD plads til forbedring. Der er formentlig en strukturel udfordring forbundet med at indfri dette eksportpotentiale, da vi i Danmark har en erhvervsstruktur med mange små og mellemstore virksomheder men færre af de helt store virksomheder, der typisk begår sig godt på verdensmarkederne.

Appendiks. Importbaseret frem for eksportbaseret markedsandel

Industrieksportens markedsandel kan opgøres enten import eller eksportbaseret. Den eksportbaserede markedsandel for Danmark er beregnet ved at sætte Danmarks Industrieksport til de 24 OECD-lande i forhold til disse landes samlede industriimport fra hele verden målt i dollars. Den importbaserede markedsandel er beregnet ved at sætte summen af de 24 OECD landes import af industrivarer fra Danmark i forhold til disse 24 landes samlede industriimport fra hele verden, målt i dollars.

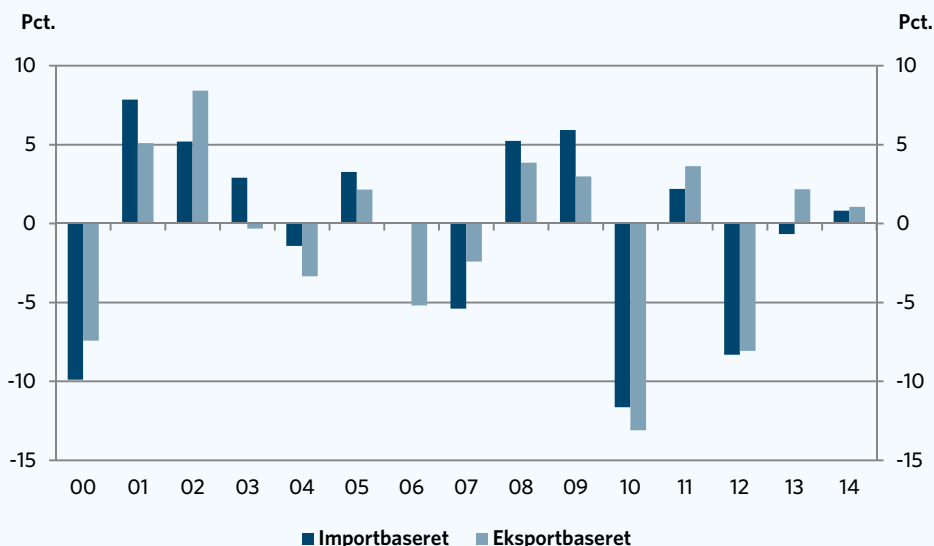
Når der skelnes mellem en import- og eksportbaseret eksportmarkedsandel, skyldes det, at der i data ikke er fuld overensstemmelse mellem, hvad eksempelvis Danmark oplyser at eksportere til et land, og hvad dette land oplyser at importere fra Danmark. Derfor er der en væsentlig forskel på den import- og eksportbaserede markedsandel.

Det er uklart, hvad uoverensstemmelsen mellem den import- og eksportbaserede markedsandel præcis skyldes, men en del kan formentlig forklares ved et teknisk forhold for udenrigshandelen. I den danske udenrigshandelsstatistik opgøres import og eksport hhv. CIF og FOB, dvs. inkl. eller ekskl. transportomkostninger og forsikring forbundet med levering af varen til aftagerlandenes grænse. Aftagerlandenes rapporterede import af industrivarer fra Danmark er således inkl. transportomkostningerne ved at få varen leveret til aftagerlandenes grænser (CIF). Værdien af de industrivarer, som Danmark rapporterer at eksportere til aftagerlandene, er omvendt værdien af varerne ved den danske grænse og således ekskl. transportomkostninger (FOB). I tillæg kan eksempelvis udsving i olieprisen medføre en forskel i den import- og eksportbaserede markedsandel.

Problemet ved den eksportbaserede markedsandel er således, at transportomkostningerne vil indgå i tælleren (eksport fra Danmark), men ikke i nævneren (aftagerlandenes import fra verden). For den importbaserede markedsandel indgår transportomkostninger etc. både i tæller og nævner, da der anvendes samme primærkilde, hvorfor den importbaserede markedsandel anses for statistisk set at være mest konsistent. I analysen fokuseres derfor alene på den importbaserede markedsandel.

I figur A er både den import- og eksportbaserede markedsandel vist. Den viser, at forskellen i udviklingen mellem den import- og eksportbaserede markedsandel var større før 2006, men at forskellen sidenhen er mindsket. Dog er der også år efter 2006 (fx 2013), hvor de to udvikler sig forskelligt.

Figur A. Årsvæksten i den import- og eksportbaserede markedsandel.

Kilde: AE pba. OECD.